

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดไทยในประเทศอินเดีย

MANAGEMENT OF THE BUDDHIST SANGHA IN INDIA

บุศรา โพธิสุข¹, เสน่ห์ ใจสิทธิ์² สราวุธ ะสารชัย³ และพระมหาวรวัฒน์ อภินนโท (วิชัย)⁴

Bursara Pothisook¹ Sane Jaisit² Sarawut Wasanchai³ and Phramaha worrawat Apinantho (Wichai)⁴

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

192 หมู่ 2 ตำบลต้นธง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน 51000^{1, 2, 3}

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Lamphun Buddhist College

192 Moo.2 Tontong Sub-district Muang District Lamphun Province 51000^{1, 2, 3}

46 หมู่ 1 วัดป่าเตี้ย ตำบลขัวมุง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ 50140⁴

46 Moo.1 Watpadua, Khuamung Sub-district, Sarabi District, Chaimai Province 50140⁴

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาบริบท สภาพปัจจุบันของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดไทยในประเทศอินเดีย 2) เพื่อศึกษาหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดไทยในประเทศอินเดีย และ 3) เพื่อกำหนดแผนยุทธศาสตร์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดไทยในประเทศอินเดีย ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าอาวาส พระภิกษุ และผู้อาศัยอยู่ในวัด จำนวน 22 รูป/คน และสนทนากลุ่มย่อยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 11 รูป ผลการวิจัยพบว่า

บริบทของประเทศอินเดียประชาชนยอมรับวิปัสสนากรรมฐาน เพราะถือว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สุดของการพัฒนาจิต รัฐบาลให้เสรีภาพกับการนับถือศาสนาซึ่งขึ้นอยู่กับศรัทธาของแต่ละบุคคล สภาพปัจจุบันพระภิกษุที่เผยแผ่ศาสนามีจำนวนไม่เพียงพอ พระภิกษุบางรูปยังมีปัญหาในการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร

¹ อาจารย์ ดร. หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

³ เจ้าหน้าที่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

⁴ เลขานุการเจ้าคณะตำบลขัวมุง

หลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ใช้รูปแบบการบริหารตามพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ไทย 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการปกครอง มีเจ้าอาวาสเป็นผู้ปกครอง ด้านการเผยแผ่ มีพระธรรมทูตทำหน้าที่ในการเผยแผ่ธรรมแก่ชาวอินเดีย ชาวต่างประเทศ และชาวไทยพุทธ ที่ไปแสวงบุญสี่สังเวชนียสถาน ด้านการศาสนศึกษา มีการจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีการสอนภาษาไทยให้กับชาวอินเดีย ด้านสาธารณสงเคราะห์ มีการช่วยเหลือบริจาคสิ่งของให้แก่ผู้ยากไร้ ด้านสาธารณูปการ มีการบูรณวัด ซ่อมแซมวัด และถนนสาธารณะ

การกำหนดแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ ควรประกอบด้วย 1. การสนับสนุนงานด้านพระธรรมทูต 2. การสนับสนุนงานด้านการศึกษาและเผยแผ่ 3. การสนับสนุนด้านการสงเคราะห์ 4. การสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์ 5. การสนับสนุนด้านการก่อสร้างและบูรณะ 6. การสนับสนุนด้านการวางแผนจัดการและการบริหาร

คำสำคัญ : การบริหาร, กิจการคณะสงฆ์, คณะสงฆ์

ABSTRACT

This article had three objectives; 1) to study the context and the present Management of the Buddhist Sangha in India 2) to study the principles of sangha administrative of Buddhist temples in India and 3) to formulate a strategic plan for the administration of Buddhist Sangha in India. This article used qualitative research method by studying documents, in-depth interviews with abbots, monks and residents of the temple including 22 persons, and 11 sub-group discussions with key informants. The results found that :

The Indian context, the public acceptance of introspection was considered to be the vipassna of mental development. The government give freedom to religion, which depended on the faith of the individual. The present condition of monks, there were not sufficient enough speaker monks. Some of the monks has problem about speaking English for communication.

Principles of the administration by the act of monks were based on six administrations of the Thai monastic government. The administrative aspect, abbots were the leaders. The speaker monks were responsible for the propagation of Dharma to the Indians. Foreigner and Thai Buddhist who go to the pilgrimage of four holy places. The Ecclesiastical education, The Buddhist Sunday School was established. Education, monks taught Thai language to Indian people, Public welfare there were donations to the poor people. The infrastructure, there were restoration of temples and public roads.

The Strategic Management Plan consisted of 1. Supporting the speaker monks 2. Supporting for education and propagation 3. Welfare support 4. Public Relations Support 5. Supporting for construction and restoration and 6. Supporting for planning and administration.

KEYWORDS : Administration, The Six Administrative, Sangha

บทนำ

ประเทศอินเดียได้จัดงานฉลองพุทธชยันตี หรือครบรอบ 2500 ปีของพุทธศาสนา และได้เชิญประเทศที่มีประชากรส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนา รวมทั้งประเทศไทยร่วมฉลองและสร้างวัดที่เมืองคยา รัฐบาลไทยได้ตอบสนอง โดยสร้างวัดไทยพุทธคยา เมืองคยา รัฐพิหาร ในปี พ.ศ. 2501 ซึ่งเป็นวัดของรัฐบาลไทยแห่งแรกในประเทศอินเดีย และในต่างประเทศ นับตั้งแต่นั้นมา มหาเถรสมาคมและรัฐบาลไทยก็ได้สนับสนุนการดำเนินงานของวัดไทยพุทธคยา โดยตลอด มีการส่งคณะสงฆ์คณะละ 5 รูป ที่เรียกว่าคณะปัญจวรรค มาบริหารวัดในฐานะพระธรรมทูตไทยสายประเทศอินเดียซึ่งปัจจุบันมีพระธรรมโพธิวงศ์ เป็นหัวหน้าพระธรรมทูต และเป็นเจ้าอาวาสวัดไทยพุทธคยา (สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงนิวเดลี, 2559) พระธรรมทูตไทยประจำประเทศอินเดีย – เนปาล ถือได้ว่าเป็นตัวแทนของคณะสงฆ์ไทยไปปฏิบัติงานในประเทศที่มีมากมายศาสนา และยังมีลัทธิความเชื่อประเพณีที่เหนียวแน่น การไปปฏิบัติงานท่ามกลางความคิด และการติดอาวุธทางปัญญาของคนในภูมิภาคนั้น ต้องใช้กุศโลบายที่แยบยลจึงจะอยู่กับคนเหล่านั้นได้ (พระราชรัตนรังษี (วิริยฤทธิ์ วิริยทุโล), 2549, น.14)

ตลอดเวลากว่า 60 ปี คณะพระธรรมทูตไทยสายประเทศอินเดียทุกชุดได้ปฏิบัติหน้าที่ในการทำนุบำรุงและเผยแผ่พุทธศาสนาในอินเดียและส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์ไทยและคณะสงฆ์นานาชาติในอินเดียอย่างแข็งขันและได้ผลดียิ่ง การดำเนินงานเผยแผ่พุทธศาสนาของวัดไทยในอินเดีย มีทั้งเรื่องการจัดการบรรพชา อุปสมบท การศึกษาพระปริตร และการเผยแผ่พุทธศาสนาของพระภิกษุสามเณร ตลอดจนการปกครองดูแลคณะสงฆ์ แม่ชี และเจ้าหน้าที่ของวัดที่พำนักอยู่ที่วัด รวมถึงการต้อนรับและจัดที่พัก อาหาร และการรักษาพยาบาลให้แก่พระภิกษุสงฆ์และพุทธศาสนิกชนชาวไทยที่มาจาริกแสวงบุญเป็นจำนวนมาก ด้วยการทำงานอย่างขันแข็งของพระธรรมทูตไทยสายประเทศอินเดีย ทำให้เกิดการจัดสร้างวัดไทยในอินเดียอีกจำนวนมาก อาทิ วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ วัดไทยสิริราชคฤห์ วัดไทยนาลันทา วัดไทยไวสาลี วัดไทยเชตวัน เป็นต้น (สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงนิวเดลี, 2559)

บทบาทอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์

ด้านสาธารณะสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ ที่เจ้าอาวาสซึ่งมีหน้าที่เป็นผู้บริหารจัดการวัด บำรุงรักษาจัดกิจกรรมและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ที่มีอยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ และคำสั่งสอนพระธรรมวินัย ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล นอกจากนี้ยังมีอำนาจในการห้ามบรรพชิต และคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาส เข้าไปอยู่ในวัด สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ทำงานภายในวัด หรือทำทัณฑบน หรือขอขมาโทษ ในเมื่อบรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัดนั้น ประพฤติผิดคำสั่งของเจ้าอาวาส ซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งมหาเถรสมาคม (สุรศักดิ์ สร้อยศรี, 2546, น.171) การป้องกันปัญหาสิ่งเหล่านี้ที่จะเกิดขึ้นภายในวัดซึ่งเป็นวัดที่อยู่ต่างประเทศที่มีบริบทแตกต่างจากประเทศไทย จึงมีความสำคัญที่จะต้องเอาใจใส่ดูแลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ รวมถึงคฤหัสถ์ที่อยู่ภายในวัดเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความผาสุกภายในวัด

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาบริบทสภาพปัจจุบันของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดไทยในประเทศไทย ศึกษาหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดไทยในประเทศไทย และนำไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์การบริหารจัดการคณะสงฆ์ของวัดไทยใน

ประเทศไทย เพื่อนำผลการวิจัยไปสู่การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดไทยในประเทศไทยที่ดีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบท สภาพปัจจุบันของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดไทยในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดไทยในประเทศไทย
3. เพื่อกำหนดแผนยุทธศาสตร์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดไทยในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Standardized or Structured Interview) (จิรพรรณ กาญจนะจิตรา, 2547, น.74) ในการเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) (พันธุ์ทิพย์ รามสูต, 2540, น.22)

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ วัดไทยในประเทศไทย จำนวน 7 วัด ประกอบด้วย 1. วัดไทยพุทธคยา รัฐพิหาร 2. วัดไทยมคธพุทธวิปัสสนา รัฐพิหาร 3. วัดอโศกมหาราช รัฐพิหาร 4. วัดไทยสารนาถ รัฐอุตตรประเทศ 5. วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ รัฐอุตตรประเทศ 6. วัดไทยเชตวันมหาวิหาร รัฐอุตตรประเทศ 7. วัดไทยอโยธยาราชธานี รัฐอุตตรประเทศ

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ของวัดไทยในประเทศอินเดีย 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการปกครอง ด้าน การเผยแผ่ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการ ศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ

3. ขอบเขตด้านประชากร

ขอบเขตด้านประชากรโดยมีการ เก็บรวบรวมข้อมูล 3 กลุ่ม ประกอบด้วย

- เจ้าอาวาสวัดไทยในประเทศ อินเดีย จำนวน 7 รูป
- พระภิกษุที่อาศัยอยู่ในวัดไทย ในประเทศอินเดีย จำนวน 10 รูป
- ผู้อาศัยวัดไทยในอินเดีย จำนวน 5 คน

ซึ่งได้มาด้วยวิธีการเลือกตัวอย่าง แบบเจาะจง (Purposive Selection) (สุวิมล ตีรภานนท์, 2557, น.70) รวมทั้งสิ้น 22 รูป/คน และสนทนากลุ่มกับพระภิกษุที่อาศัยอยู่ใน ประเทศอินเดีย จำนวน 11 รูป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในการ เก็บรวบรวมข้อมูล ที่สร้างขึ้นจากการศึกษา การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดไทยใน ประเทศอินเดีย ตามพระราชบัญญัติการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย, 2556, 202) นำมากำหนดเป็น กรอบแนวคิดในการวิจัย โดยสร้างแบบ

สัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการ วิจัย และสร้างรูปแบบการสนทนากลุ่มย่อย สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย แบบ สัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วย ชื่อ/ฉายา/นามสกุล สถานภาพผู้อาศัย ตำแหน่ง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ บทบาทหน้าที่ ภายในวัด

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ บริบท สภาพปัจจุบันของการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ของวัดไทยในประเทศอินเดีย และเป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ของวัดไทยในประเทศอินเดีย 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการ ศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ

และรูปแบบการสนทนากลุ่มย่อย เพื่อกำหนดแผนยุทธศาสตร์การบริหารกิจการ คณะสงฆ์ของวัดไทยในประเทศอินเดีย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้นำ แบบสัมภาษณ์และรูปแบบการสนทนากลุ่มย่อย ไปเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวางแผนและปฏิบัติ การดังนี้

1. ทำหนังสือจาก มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ ลำพูนถึงเจ้าอาวาสวัดไทยในประเทศอินเดีย จำนวน 7 วัด ประกอบด้วย 1. วัดไทยพุทธคยา รัฐพิหาร 2. วัดไทยมคธพุทธวิปัสสนา รัฐพิหาร

3. วัดโคกมหาราช รัฐพิจิตร 4. วัดไทยสารนาถ รัฐอุตรดิตถ์ 5. วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ รัฐอุตรดิตถ์ 6. วัดไทยเชตวันมหาวิหาร รัฐอุตรดิตถ์ 7. วัดไทยอโยธยาราชธานี รัฐอุตรดิตถ์ เพื่อขอสัมภาษณ์ เจ้าอาวาส จำนวน 7 รูป พระภิกษุ จำนวน 10 รูป และ ผู้อาศัยวัด จำนวน 5 คน รวมจำนวน 22 รูป/คน และสนทนากลุ่มย่อยกับพระภิกษุ จำนวน 11 รูป

2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์เพื่อจัดเก็บข้อมูล โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูล

3. จัดเวทีสนทนากลุ่มย่อย

4. นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของข้อมูลการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มย่อยเพื่อนำไปพรรณนาวิเคราะห์ข้อมูลประกอบการสัมภาษณ์

การสังเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ ข้อมูลจากการรวบรวม ด้วยการสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มย่อยแล้ว จึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหาประกอบการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการจัดกลุ่มข้อมูล (Data Grouping) ตามสาระสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มย่อย จากนั้นทำการวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงเนื้อหาประกอบการสัมภาษณ์

ผลการวิจัย

1. บริบท สภาพปัจจุบัน การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดไทยในประเทศอินเดีย จากการศึกษาบริบทของแต่ละวัด พบว่า ปัจจุบันรัฐบาลอินเดียให้ความสำคัญ

กับพุทธศาสนามากขึ้น รัฐบาลให้เสรีภาพกับการนับถือศาสนา ซึ่งขึ้นอยู่กับศรัทธาของแต่ละบุคคล ในวงราชการและการเมืองที่นับถือพุทธศาสนา ยอมรับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน เพราะถือว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สุดของการพัฒนาจิต มีโครงการฟื้นฟูมหาวิทยาลัยนาลันทา ให้กลับมาเป็นมหาวิทยาลัยพุทธศาสนาที่ยิ่งใหญ่เหมือนในอดีตรวมทั้งโครงการพัฒนาลังเวชเนียสถานให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในรัฐพิจิตร รัฐอุตรดิตถ์ และรัฐต่าง ๆ ในอินเดีย ซึ่งเป็นดินแดนต้นกำเนิดพุทธศาสนา

2. สภาพปัจจุบัน ด้านการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของวัดไทยในประเทศอินเดีย

การได้รับความอุปถัมภ์จากพุทธบริษัทในประเทศอินเดียมีน้อย เนื่องจากอินเดียเป็นประเทศที่คนส่วนมากนับถือศาสนาฮินดูและชาวพุทธอินเดียส่วนมากเป็นคนวรรณะต่ำมีฐานะยากจน มีพระไม่เพียงพอที่จะทำงานการเผยแผ่พระธรรมทูต อีกทั้งพระภิกษุบางรูปยังมีปัญหาในการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร เพราะชาวอินเดียใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาประจำชาติ ทำให้งานด้านการนำพระพุทธศาสนาเข้าสู่จิตใจประชาชนอินเดียในท้องถิ่นยังไม่สำเร็จเท่าที่ควรเพราะฐานะของพระธรรมทูตไทยมีความแตกต่างจากชาวอินเดีย ขาดการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐผู้ปฏิบัติงานจำเป็นต้องหาแนวทางในการตั้งเป็นกองทุนด้วยข้อจำกัดด้านกฎหมายของอินเดีย ทำให้การบริหารต้องทำหน้าที่ดูแลปกครองบุคคลหลายกลุ่มซึ่งต้องทำหน้าที่ดูแลบุคคลภายในวัดและวัดสาขาในฐานะเจ้าอาวาสและหัวหน้า

พระธรรมทูตต้องออกตรวจสอดดูแลบุคคล
หลายกลุ่ม

3. หลักการบริหารจัดการกิจการ
คณะสงฆ์วัดไทยในอินเดีย

3.1 ด้านการปกครอง

การปกครองจะอาศัย
พระธรรมวินัย พระราชบัญญัติการปกครอง
คณะสงฆ์ไทย กฎระเบียบของมหาเถรสมาคม
ในการปกครองดูแล พระสงฆ์ไทยแม้จะอยู่ใน
หรือนอกประเทศต้องปฏิบัติตาม นอกจากนี้
ยังต้องปฏิบัติตามกฎหมายของประเทศนั้น ๆ
อันไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยอีกด้วยเหตุให้เกิด
ความสามัคคีในหมู่คณะ ส่งเสริมคุณภาพ
ในการบริหารปกครองและทำให้เกิดความสุข
ความเจริญในหลาย ๆ ด้าน ดังที่พระพุทธเจ้า
ตรัสไว้ว่า “ความพร้อมเพรียงของหมู่คณะ
ทำให้เกิดความสุข” ซึ่งเป็นธรรมอันเป็นที่ตั้ง
แห่งความเจริญอย่างเดียวนำไปสู่ความเสื่อม
ถอยแต่อย่างใด

3.2 ด้านการเผยแผ่

พระสงฆ์ที่อาศัยอยู่ใน
ประเทศอินเดีย ส่วนใหญ่เป็นพระธรรมทูต
ปฏิบัติศาสนกิจทำหน้าที่ในการเผยแผ่ธรรม
แก่ชาวอินเดีย ชาวต่างประเทศ และชาวไทยพุทธ
ที่ไปแสวงบุญลี้สังเวชนียสถาน ณ ประเทศ
อินเดีย ของคณะสงฆ์ไทยที่เริ่มดำเนินการมา
ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2507 เพื่อนำหลักธรรมคำสอน
ของพระบรมศาสดาไปเผยแผ่แก่ประชาชน
เป็นการปลุกฝังและพัฒนาจิตใจของประชาชน
ให้ยึดมั่นในหลักธรรมโดยยึดหลักปฏิบัติตาม
พุทธดำรัสของพระพุทธองค์ที่ประทานโอวาท

แก่พระสงฆ์สาวก 60 องค์ ในคราวส่งไป
ประกาศพระศาสนาครั้งแรกว่า “จรถ ภิกษเว
จาริกัม พุพฺพนหิตาย พุพฺพนสุขาย โลกานุกมฺปาย
อตุถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺसानํ... “ภิกษุ
ทั้งหลายพวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์แก่
ชนหมู่มากโดยอาศัยความอนุเคราะห์ชาวโลก
เพื่อประโยชน์ เพื่อความเกื้อกูลและเพื่อความ
สุขของเทพยดาและมนุษย์ทั้งหลาย...”

3.3 ด้านการศาสนศึกษา

ปัจจุบันมีวัดไทยพุทธคยา
วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ และมหาวิทยาลัย
เมืองพาราณสี มีการศึกษาปริยัติธรรม
พระสูตร พระวินัย เป็นต้น แก่พระภิกษุ สามเณร
ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา แม่ชีเพื่อได้ศึกษา
พระธรรมคำสั่งสอน หลักธรรมตลอดจน
ค้นคว้าวิจัย สู่ภาคปฏิบัติในเรื่องการปฏิบัติ
ธรรมวิปัสสนา เพื่อสามารถนำไปปรับใช้
ชีวิตประจำวันและนำไปปฏิบัติในหน้าที่การงาน
การบริหาร ด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม
วัฒนธรรม การเมือง และการศาสนา มีการมอบ
ทุนการศึกษาเพื่อเป็นกำลังใจแก่พระภิกษุสงฆ์
สามเณรที่เข้ามาเล่าเรียนในอินเดียในระดับ
ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก มินโยบาย
ส่งเสริมด้านการศึกษาให้เป็นที่พักและเป็น
ที่ศึกษาต่อของพระสงฆ์โดยไม่มีการเสือกว่า
จะเป็นพระในพุทธศาสนาเถรวาท หรือมหายาน
มินโยบายและกลยุทธ์ในการบริหารจัดการ
ด้านส่งเสริมการศึกษาของพระสงฆ์ตั้งแต่ระดับ
ปริญญาตรี ปริญญาโท ด้วยการส่งเสริมให้
ศึกษาที่ ศรีลังกา และปริญญาเอก ส่งเสริมให้
ศึกษาที่ประเทศอินเดีย

3.4 ด้านการศึกษาสงเคราะห์

มีการจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลด้านการศึกษาแก่ประชาชนทุกระดับ มีการจัดการศึกษาเพื่อสร้างศาสนทายาท เพื่อสืบสานและจรรโลงพุทธศาสนา ได้แก่ การศึกษาพระปริยัติธรรมและบาลี การศึกษาอภิธรรม การศึกษาอบรมวิปัสสนากรรมฐาน เป็นต้น มีการจัดสร้างโรงเรียนเพื่อเยาวชนชาวอินเดียให้ได้รับการศึกษา ซึ่งมีจำนวน ๔ แห่งคือ วัดไทยพุทธคยา สนับสนุนโรงเรียนปัญจศีล ที่พุทธคยา และโรงเรียนชาวพุทธใหม่ที่นาแลนด์ วัดไทยสารนาถ จัดสร้างโรงเรียนพระครูภาดสสมาธิคุณ และวัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ สร้างโรงเรียนต้นกล้าพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดไทยส่วนใหญ่จะมีทุนการศึกษาแก่ผู้ขาดแคลนทุนการศึกษาแก่พระสงฆ์ สามเณร โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย ซึ่งมีครูผู้สอน ประกอบด้วย พระภิกษุชาวไทย ชาวพม่า และครูพื้นถิ่นชาวอินเดีย สอนเป็นภาษาฮินดี และภาษาอังกฤษ (พระราชรัตนรังษี (วีรยุทธ์ วีรยุทธ์), 2549, น.89)

3.5 ด้านสาธารณสงเคราะห์

งานด้านการสาธารณสงเคราะห์ของวัดไทยในอินเดีย ได้แก่ การจัดกิจกรรมช่วยเหลือชุมชนชาวอินเดีย โดยบริจาค ข้าวสาร อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค อุปกรณ์การศึกษา อุปกรณ์เครื่องใช้ที่จำเป็น และปัจจัยอื่นๆ เพื่อการดำเนินชีวิต มีการจัดกองทุนมูลนิธิจากผู้มีจิตศรัทธาในไทยและต่างประเทศ ประกอบด้วย มอบทุนสนับสนุนจัดตั้งคลินิก

เพื่อดูแลชาวพุทธไทย และชาวพุทธทั่วโลก รวมทั้งชาวอินเดีย มีหมออาสาและเปิดรักษาโรคฟรี เปิดทุกวันไม่เว้นวันหยุดและมอบยารักษาโรคฟรี และจัดหาเวชภัณฑ์ให้คลินิกสมาคมพุทธนานาชาติที่เปิดรักษาโดยไม่คิดมูลค่า ประยุक्तและพัฒนากระบวนการแสวงหาความรู้ที่นำไปแก้ไขปัญหาการบริหารสาธารณะภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีความแตกต่างในแต่ละบริบท

3.6 ด้านสาธารณูปการ

พระธรรมทูตวัดไทยในอินเดียต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎหมาย และระเบียบปฏิบัติในการสร้างวัดในต่างประเทศ เพื่อที่จะไม่ทำให้เกิดปัญหาในภายหลัง เช่น งานด้านการบูรณปฏิสังขรณ์วัด เป็นหน้าที่โดยตรงของพระธรรมทูตที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข ซ่อมแซมถาวรวัตถุในวัด ตลอดจนการบำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพดี ใช้งานได้คุ้มค่า เหมาะสมกับคุณค่าแห่งความเป็นวัดไทย รวมถึงงานด้านพัฒนาวัด เป็นหน้าที่อย่างสำคัญของพระธรรมทูตที่จะพัฒนาไปพร้อม ๆ กันทุก ๆ ด้าน วัดมีการจัดการด้านสาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สำหรับผู้ที่ไม่แสวงบุญ เช่น มีที่พัก อาคารสถานพยาบาล มีห้องน้ำที่สะอาดและเพียงพอ อาหารถูกสุขอนามัย สร้างศูนย์อำนวยความสะดวก สำหรับจุดแวะพักสำหรับนักแสวงบุญ และภิกษุสงฆ์ที่มาเยี่ยมชมและศึกษาพุทธภูมิ ๔ สังเวชนียสถาน

4. การกำหนดแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการคณะสงฆ์ของวัดไทยในประเทศไทย

4.1 วิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการกิจการวัดไทยในต่างประเทศ

“เสริมสร้างคุณภาพชีวิตเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน”

พระธรรมโพธิวงศ์ เจ้าอาวาสวัดไทย พุทธคยา หัวหน้าพระธรรมทูตสายประเทศอินเดีย-เนปาล กล่าวว่า วิสัยทัศน์ของพระธรรมทูต คือ การนำพระพุทธศาสนาเถรวาทให้เข้มแข็งในอินเดียด้วยการรับพระสงฆ์/พระเถระชาวอินเดียไปอยู่ที่วัดพระธรรมทูตเพื่อฝึกพระธรรมวินัยให้เข้มแข็งและสนับสนุนให้ไปศึกษาต่อที่เมืองไทย เพื่อพระสงฆ์เหล่านี้จะได้กลับไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาสายเถรวาทในชุมชนของตนและคงสายสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างพระพุทธศาสนากับศาสนาดั้งเดิม เพราะพระธรรมทูตสนับสนุนทุกคนโดยไม่เลือกศาสนา

พระธรรมทูตที่อินเดีย-เนปาล เป็นการเผยแผ่ศาสนาเชิงรุกต้องทำงานอย่างแข็งขันเพื่อจัดตั้งศูนย์อำนวยความสะดวกแก่ผู้เดินทางประกอบศาสนกิจและจาริกแสวงบุญ ณ สังเวชนียสถาน 4 ตำบลด้วยความเสียสละทุ่มเทในดินแดนพุทธภูมิระยะทางที่ยาวไกลไม่ได้เป็นอุปสรรคในการแสวงบุญแต่อย่างใด

4.2 การกำหนดแผนยุทธศาสตร์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของวัดไทยในประเทศอินเดีย ดังนี้

4.2.1 การสนับสนุนงานด้านพระธรรมทูต โดยจัดการอบรมสร้างความเข้าใจเน้นให้มีความรู้ ความสามารถและความมั่นใจในการปฏิบัติศาสนกิจตามวัตถุประสงค์มีจำนวนเพียงพอต่อการกิจและการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ

4.2.2 การสนับสนุนงานด้านการศึกษา และเผยแผ่โดยมุ่งหมายให้บุคคลในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการศึกษาปฏิบัติธรรม การจัดกิจกรรมและนิทรรศการทางวิชาการ การจัดทำโครงการปฏิบัติธรรมควรมีอย่างต่อเนื่องในวัด การฝึกวิทยากร การจัดทำห้องสมุดเพื่อการค้นคว้าศึกษาและการจัดสัมมนาทางวิชาการร่วมกับคณะสงฆ์และหน่วยงานวิชาการในพื้นที่

4.2.3 การสนับสนุนด้านการศึกษา สงเคราะห์ ได้แก่ การสงเคราะห์ด้านอาหาร ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม และอื่น ๆ ที่จำเป็นเหมาะสมต่อประชาชนในพื้นที่เพื่อสร้างความผูกพัน และความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สร้างความร่วมมือระหว่างวัดกับประชาชน หน่วยงานของรัฐในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศต่อไป

4.2.4 การสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์ เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจและกระจายข้อมูลข่าวสารให้แพร่หลายให้ผู้ที่มาเยี่ยมชมวัดหรือผู้ที่สนใจในกิจกรรมของวัดได้รับทราบอย่างทั่วถึง

4.2.5 การสนับสนุนด้านการก่อสร้างและบูรณะเพื่อให้วัดมีอาคารเสนาสนะที่มีความมั่นคง แข็งแรง มีความพร้อมและสามารถอำนวยความสะดวกในการประกอบพิธีกรรมการเผยแผ่และการปฏิบัติธรรม

4.2.6 การสนับสนุนด้านการวางแผนจัดการและการบริหาร สำนักงานพระพุทธรูปศาสนาแห่งชาติจะต้องประสานปรึกษาและเสนอความเห็นต่อฝ่ายปกครอง คณะสงฆ์ ตลอดจนส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมพร้อมด้านบุคลากรและงบประมาณที่สามารถสนับสนุนให้แก่วัดไทยได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศควรสร้างกลยุทธ์เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ระหว่างพระธรรมทูตและชาวพุทธในต่างประเทศอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยสงฆ์และองค์กรฝึกอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ควรสนับสนุนส่งเสริมนโยบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศโดยจัดตั้งหน่วยงานขึ้นมาเพื่อดูแลกิจการพระพุทธศาสนา ส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมของประเทศที่พระธรรมทูตจะไปเผยแผ่ในประเทศอินเดีย และสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้โดยการจำลองสี่สังฆเวชนียสถานในประเทศไทยสำหรับผู้ที่ไม่สามารถเดินทางไปต่างประเทศได้

เอกสารอ้างอิง

- จิรพรรณ กาญจนะจิตรา. (2554). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา 1*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พระราชรัตนรังษี (ว.ป. วีรยุโท). (2554). *วิสัยทัศน์การเผยแผ่พุทธศาสนาในแดนพุทธภูมิ*. ม.ป.ท.: ม.ป.ป.
- พระราชรัตนรังษี (วีรยุทฺธ วีรยุโท). (2549). *บริหารแบบธรรมทูตอินเดีย*. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- พันธุ์ทิพย์ รามสูต. (2540). *การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2556). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. สร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรที่ดูแลพระธรรมทูตสายต่างประเทศ โดยการสร้างระบบเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในประเทศอินเดีย
2. มหาวิทยาลัยสงฆ์ร่วมกับองค์กรคณะสงฆ์และหน่วยงานสนับสนุนควรหาแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพของหน่วยงานฝึกอบรมพระธรรมทูต เพื่อผลิตพระธรรมทูตให้มีประสิทธิภาพ
3. ส่งเสริมการศึกษาทางด้านภาษาอังกฤษ และวัฒนธรรมท้องถิ่นของประเทศอินเดีย เพื่อสร้างพระธรรมทูตที่มีคุณภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
4. สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้พุทธศาสนาสี่สังฆเวชนียสถานสำหรับผู้ที่ไม่สามารถเดินทางไปประเทศอินเดียได้ศึกษาในประเทศไทย

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงนิวเดลี. (2559). ประวัติพุทธศาสนาในอินเดีย. สืบค้นจาก <http://newdelhi.thaiembassy.org/th/useful-knowledge-th/pilgrimage-wat-thai-th/buddhism-history-in-india-th/>

สุรศักดิ์ สร้อยศรี. (2546). เอกสารคำสอนการปกครองคณะสงฆ์ไทย. ม.ป.ท.: ภาควิชาศาสนา และปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช.

สุวิมล ติรกันนท์. (2557). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

